

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการมูลนิธิ

กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๐๒/๕๕๖๓ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๓๖ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือปัญหาข้อกฎหมายของจังหวัดบุรีรัมย์เกี่ยวกับการดำเนินการเปลี่ยนแปลงกรรมการของมูลนิธิ โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้

๑. มูลนิธิได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อปี ๒๕๓๑ ในตราสารของมูลนิธิดังกล่าวกำหนดให้กรรมการบริหารอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปีแต่ปัจจุบันปรากฏว่ามูลนิธิแห่งนี้ยังไม่ได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารแต่อย่างใด จึงมีปัญหว่าในกรณีเช่นนี้ กรรมการบริหารของมูลนิธิจะพ้นจากตำแหน่งทั้งชุดใช่หรือไม่ และถ้ามีการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารชุดใหม่จะต้องให้พนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลแต่งตั้งกรรมการบริหารชุดใหม่ ตามมาตรา ๙๓^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับเดิม ใช่หรือไม่

๒. กรณีมีข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับข้อ ๑ ข้างต้น แต่มูลนิธิได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อปี ๒๕๓๔ เมื่อวาระของกรรมการบริหารหมดลงกรรมการบริหารนั้นจะรักษาการไปก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ ใช่หรือไม่

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้ว มีความเห็นดังนี้

กรณีแรก มูลนิธิได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเมื่อปี ๒๕๓๑ และในตราสารจัดตั้งมูลนิธิกำหนดให้กรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เห็นว่า วาระของกรรมการมูลนิธิย่อมจะครบในปี ๒๕๓๓ มูลนิธิจะต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงกรรมการภายในปี ๒๕๓๓ (ก่อนวันที่กรรมการจะหมดวาระ) หากมูลนิธิไม่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงกรรมการตามที่กล่าวแล้ว ก็จะมี

^๑มาตรา ๙๓ เมื่อพนักงานอัยการ หรือผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนได้เสียด้วยยื่นคำร้องต่อศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เลิกมูลนิธินั้นเสีย และแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคน ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้อย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ คือ

(๑) ถ้ามูลนิธินั้นได้ก่อตั้งขึ้นขัดต่อบทบัญญัติในส่วนนี้ หรือว่ามูลนิธินั้นทำการขัดต่อกฎหมายก็ดี หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ด้วยเหมือนกัน

(๒) ถ้าว่าเป็นอันจะจัดการมูลนิธินั้นให้ดำเนินอยู่ต่อไปอีกไม่ได้ ไม่เลือกเพราะเหตุประการใด ๆ

(๓) ถ้ามูลนิธิทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติในตราสารตั้งมูลนิธินั้นเอง หรือฝ่าฝืนข้อไขซึ่งรัฐบาลได้ให้อำนาจไว้

อนึ่ง ศาลจะสั่งถอดถอนผู้จัดการทั้งหลายและแต่งตั้งผู้จัดการขึ้นใหม่คนหนึ่งหรือหลายคน แทนสั่งเลิกมูลนิธิก็ได้

ผลทำให้กรรมการดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และถ้าจะดำเนินงานของมูลนิธิต่อไปก็ต้องให้พนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งร้องขอต่อศาลให้แต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ตามมาตรา ๙๑^๒ หรือมาตรา ๙๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับเดิม แล้วแต่กรณี แต่ถ้าไม่มีการร้องขอต่อศาลให้แต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่จนถึงวันที่มีการประกาศให้ยกเลิกบทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีผลใช้บังคับ (วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๓๕) ก็จะไม่สามารถร้องขอต่อศาลขอตั้งกรรมการของมูลนิธิได้อีกต่อไป ฉะนั้น การจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงกรรมการจะต้องดำเนินการตามมาตรา ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ คือ ให้กรรมการของมูลนิธิที่พ้นจากตำแหน่งนั้นปฏิบัติหน้าที่กรรมการของมูลนิธิต่อไปจนกว่านายทะเบียนจะได้แจ้งการรับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิที่ตั้งใหม่

กรณีที่สอง มูลนิธิจัดตั้งเมื่อปี ๒๕๓๔ และตราสารจัดตั้งมูลนิธิกำหนดให้กรรมการอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เห็นว่า วาระของกรรมการมูลนิธิจะหมดลงในปี ๒๕๓๖ กรณีนี้มูลนิธิจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการตามมาตรา ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ คือ เมื่อกรรมการมูลนิธิหมดวาระแล้วให้กรรมการของมูลนิธิที่พ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่กรรมการของมูลนิธิต่อไปจนกว่านายทะเบียนจะได้แจ้งการรับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิที่ตั้งใหม่

กระทรวงมหาดไทยจึงหาหรือว่าความเห็นของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวถูกต้องหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวพร้อมทั้งได้ฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) และกรุงเทพมหานคร แล้ว เห็นว่า มูลนิธิตามข้อหาหรือทั้งสองกรณีนี้ได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับเดิม ซึ่งต่อมามีการตรวจแก้ไขและให้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๓๕ และบทบัญญัติมาตรา ๑๑^๓ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวล

^๒มาตรา ๙๑ ถ้าผู้จัดการทั้งหลายจัดการผิดพลาดเสื่อมเสียก็ดี ทำการฝ่าฝืนข้อความแห่งตราสารก่อตั้งมูลนิธิขึ้นก็ดี เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งร้องขอต่อศาล ศาลจะถอดถอนผู้จัดการและแต่งตั้งผู้จัดการขึ้นใหม่คนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

^๓มาตรา ๑๑ ให้บรรดามูลนิธิที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นมูลนิธิตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าตราสารก่อตั้งมูลนิธิดังกล่าวเป็นข้อบังคับของมูลนิธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้

มูลนิธิใดที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มิได้ใช้ชื่อซึ่งมีคำว่า “มูลนิธิ” ประกอบกับชื่อของมูลนิธิ ให้ยื่นคำขอแก้ไขข้อบังคับของมูลนิธิให้ถูกต้องตามมาตรา ๑๑๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวชำระใหม่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติให้บรรดามูลนิธิที่ได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อนวันที่พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ฯ ใช้บังคับ เป็นมูลนิธิตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่นี้ ฉะนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) จึงเห็นว่า กฎหมายที่จะต้องนำมาพิจารณาในกรณีนี้จึงได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

กรณีที่หนึ่ง มูลนิธิจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อปี ๒๕๓๑ ปัญหาที่ว่าเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ ๒ ปี แล้ว กรรมการของมูลนิธิจะต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งชุดหรือไม่นั้น เห็นว่า เมื่อกรรมการมูลนิธิได้ดำรงตำแหน่งครบ ๒ ปี ตามที่กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้งมูลนิธิแล้ว กรรมการมูลนิธิแห่งนี้ก็ต้องพ้นจากตำแหน่ง ส่วนปัญหาที่ว่าพนักงานอัยการหรือผู้มีส่วนได้เสียจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งแต่งตั้งกรรมการของมูลนิธิต่อไปหรือไม่นั้น เห็นว่า เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับใหม่แล้ว ถ้ามูลนิธิแห่งนี้ยังไม่มีกรรมการชุดใหม่ มูลนิธินั้นเองก็ต้องจัดให้มีกรรมการชุดใหม่โดยเร็ว แล้วนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งกรรมการมูลนิธิตามมาตรา ๑๒๕^๔ วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ โดยมีต้องพิจารณามาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับเดิม ซึ่งมีได้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องนี้แต่อย่างใด

กรณีที่สอง มูลนิธิได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในปี ๒๕๓๔ และวาระของกรรมการของมูลนิธิแห่งนี้ได้กำหนดไว้ ๒ ปี เหมือนกับมูลนิธิในกรณีแรกดังนั้น เมื่อกรรมการทั้งหมดพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ถ้าข้อบังคับของมูลนิธิมิได้กำหนดการปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นอย่างอื่น กรรมการมูลนิธิที่พ้นจากตำแหน่งนั้นจึงต้องปฏิบัติหน้าที่กรรมการมูลนิธิต่อไปจนกว่านายทะเบียนจะได้แจ้งการรับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิที่ตั้ง

^๔ มาตรา ๑๒๕ การแต่งตั้งกรรมการของมูลนิธิขึ้นใหม่ทั้งชุดหรือการเปลี่ยนแปลงกรรมการของมูลนิธิ ให้กระทำการตามข้อบังคับของมูลนิธิ และมูลนิธิต้องนำไปจดทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลงกรรมการของมูลนิธิ

ถ้านายทะเบียนเห็นว่ากรรมการของมูลนิธิตามวรรคหนึ่งผู้ใด มีฐานะหรือความประพฤติไม่เหมาะสมในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ นายทะเบียนจะไม่รับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิผู้นั้นก็ได้ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิ นายทะเบียนต้องแจ้งเหตุผลที่ไม่รับจดทะเบียนให้มูลนิธิทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ยื่นคำขอจดทะเบียน และให้นำความในมาตรา ๑๑๕ วรรคสี่ และวรรคห้ามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่กรรมการของมูลนิธิพ้นจากตำแหน่งและไม่มีกรรมการของมูลนิธิเหลืออยู่ หรือกรรมการของมูลนิธิที่เหลืออยู่ไม่สามารถดำเนินการตามหน้าที่ได้ถ้าข้อบังคับของมูลนิธิมิได้กำหนดการปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นอย่างอื่น ให้กรรมการของมูลนิธิที่พ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่กรรมการของมูลนิธิต่อไปจนกว่านายทะเบียนจะได้แจ้งการรับจดทะเบียนกรรมการของมูลนิธิที่ตั้งใหม่

กรรมการของมูลนิธิที่พ้นจากตำแหน่งเพราะถูกถอดถอนโดยคำสั่งศาลตามมาตรา ๑๒๙ จะปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสามไม่ได้

ใหม่ ตามมาตรา ๑๒๕ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่

(ลงชื่อ) อักษราทร จุฬารัตน

(นายอักษราทร จุฬารัตน)

รองเลขาธิการฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๕๓๖